

Marek Rubnikowicz, Małgorzata Kwiatkowska

Huta, gm. Brusy, woj. bydgoskie.
Stanowisko I

Informator Archeologiczny : badania 19, 190-191

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wykamano serię odwiertów oraz częściowo wyeksplorowano wykop sond żowy, w którym natrafiono na fragment reliktu klatki schodowej.

W 1985 r. Muzeum podjęło dalsze badania obiektu. Założono i wyeksplorowano dwa wykopy o łącznej powierzchni 20 m² sięgające podstawy kopca. Ujawniono, 14 na poziomie tym /zbieżnym z poziomem otaczającego kopiec terenu/ zalegała horyzontalnie warstwa próchnicza stanowiąca najpewniej pozostałość pierwotnego humusu. Z warstwy tej pozyskano 70 fr. naczyń, pochodzących częściowo z dwóch naczyń wypalanych w atmosferze redukcyjnej i zdobitych wyświecanymi liniami. Materiał ten datowano na I ćwierć XVII w.

Zasadniczy trzon kopca stanowił pokład gliny z licznymi wtrętami próchnicznymi oraz znaczną domieszką gruntu ceglanego i zaprawy wapiennej, pochodzącej ze zniszczonych zabudowań. Z tym poziomem stratygraficznym związana była odstępnieta w całości 9-stopniowa klatka schodowa oraz fr. pomieszczenia piwnicznego usytuowanego przy jej progu. Szerokość klatki schodowej wynosiła około 2 m, szerokość jej murów zewnętrznych /północnego i południowego/ po około 40 cm. Obiekt ten zbudowany był z cegieł o wymiarach 72-76 x 118 x 125 x 225-260 mm ułożonych częściowo w wątek wozdwiłkowo-główkowy, częściowo zaś chaotycznie i spojonych zaprawą wapienno-plaskową. Całość posadowiona była na fundamencie z kamieni polnych.

Z omawianym obiektem związany jest materiał ruchomy, na który składa się m.in. 204 fr. naczyń w większości tarczowych z białej i szaroszarej gliny, datowanych ogólnie na 2 połowę XVI/XVII w. oraz 13 fr. kafli piecowych, fr. kości zwierzęcych i dachówek.

Materiał i dokumentacja znajduje się w Muzeum w Łęczycy.

Badania będą kontynuowane.

GLIWICE
woj. katowickie

patrz
późne średniowiecze

GNIEZNO
woj. poznańskie
Stanowisko 15

patrz
wczesne średniowiecze

HUTA, gm. Brusy
woj. bydgoskie
Stanowisko I

Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika
w Toruniu
Instytut Archeologii i Etnografii
Pracownia Dzieł Sztuki

Badania prowadził mgr Marek Rubinłowicz /autor sprawozdania/
przy pomocy mgr Małgorzaty Kwiatkowskiej i studentów archeologii
UMK w Toruniu. Finansował WKZ w Bydgoszczy. Pierwszy sezon
badań. Nowożytna Huta Sztuki /z XVII/XVIII w./.

W ramach rozpoznawania średniowiecznego i nowożytnego hutnictwa szkła na terenie Pomorza prowadzono prace wykopaliskowe na kolejnym stanowisku, zlokalizowanym na szczycie wymielenia i częściowo krawędzi doliny rzeki Parsenicy, w odległości około 160 m na północ od jej koryta. Badaniami objęto koncentrację pozostałości po hucie szkła, występujące na powierzchni gruntu. W celu rozpoznania maksymalnie dużej płaszczyzny założono sieć rowów sondazowych o szerokości 1 m, a w miejscach występowania zaburzeń układu warstw rozszerzono płaszczyznę do pełnych arów, obejmujących swym zasięgiem pozostałości po obiektach hutniczych. Metodą tą rozpoznano całość stanowiska, odtwarzając jednocześnie wewnętrzną strukturę zabudowy huty.

Na powierzchni 412,5 m² natrafiono na pozostałości po piecach hutniczych oraz innych urządzeniach związanych z działalnością huty. Obiektem o największych walorach poznawczych jest pozostałość po piecu do wytopu masy szklanej i zapewne wyrobu naczyń. Piec zlokalizowany na osi NW-SE składał się z dwóch połączonych ze sobą części: komory o kształcie workowatym, szerszym /około 3,5 m/ w części północnej, zwiężającym się do około 1,5 m przy połączeniu z kanałem ogniowym oraz kanału ogniowego o szerokości 0,9-1,0 m i długości około 7,5 m. Miąższość nawarstwień w komorze pieca wynosiła około 1,1 m i składała się w głównej mierze z gliny o zróżnicowanym stopniu przepału. Dominowała glina mażysta, lekko spieczona przemieszana z gliną rozdrobnioną silnie przepaloną. W obrębie kolejno eksplorowanych warstw mechanicznych natrafiono także na licznie występujące kamienie ze śladami spękań, powstałych w wyniku oddziaływań wysokich temperatur. Wykoneane sarkisy poszczególnych warstw nie wykazały wyraźnego ich układu, ale pozwoliły stwierdzić, że w części centralnej komory są one najbardziej rozdrobnione i występują w największym nasyceniu. Przy krawędziach zewnętrznych w znacznie mniejszym stopniu noszą na sobie ślady oddziaływań termicznych. Natomiast w części południowej komory, przy jej przejściu w kanał ogniowy zaznaczył się bardzo wyraźny układ dużych kamieni ze śladami obróbki od strony wewnętrznej. Poszczególne kamienie ścian i dna kanału spojone zostały gliną, która pod wpływem długotrwałego działania wysokich temperatur uległa przepalowi tworząc monolityczną konstrukcję kanału ogniowego. W całej objętości komory stwierdzono liczne fragmenty spieków szklarskich, masy szklanej, gotowych wyrobów i odpadów produkcyjnych. Natomiast w kanale ogniowym występowały jedynie znaczne ilości "łezek" szklanych.

W obrębie stanowiska odkryto także inne pozostałości świadczące o prowadzonej tu w przeszłości działalności produkcyjnej. Jedną z nich jest piec do suszenia drewna [?]. Owalny w kształcie, posiada ściany

wykonane w całości z gliny /obecnie przepalanej/ o grubości 20-30 cm. Od strony północnej widoczne były ślady paleniska bezpośrednio przylegającego do otworu popielcowiskowego. Brak w tej części ścian świadczy o znajdującym się tu w przeszłości otworze paleniskowym. Dno obiektu wykonano z gliny, która pod wpływem temperatury uległa silnemu przepalaniu.

Wstępna analiza materiałów zabytkowych pozwala na stwierdzenie, że w porównaniu z innymi obiektami występują one w minimalnej ilości. Są to głównie fragmenty odpadów produkcyjnych. Poza omówionymi w trakcie badań natrafiono także na pozostałości po klepsku wykonanym z ubitej gliny oraz na ślady jam odpadowych. Z jednej z nich wydobyto liczne ułamki naczyń szklanych i nożyce zachowane w całości, używane w procesie formowania wyrobów.

Na podstawie materiałów zabytkowych czas działalności bazy wstępnie można określić na XVII/XVIII w.

Materiały zabytkowe i dokumentacja naukowa znajdują się w Pracowni Dziejów Szkieł Instytutu Archeologii i Etnografii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Badania zakończono.

JAKUSZOWICE, gm. Kazimierza Wielka
woj. kieleckie

patrz
okres wpływów rzymskich

JANOWIEC
woj. lubelskie

PP Pracownie Konserwacji Zabytków
Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska
Oddział w Lublinie

Badania prowadził mgr Maria Supryń /autorka sprawozdania/ i
mgr Bogusław Okupny. Finansowało Muzeum w Kazimierzu Dolnym.
Dziesiąty sezon badań. Zamek /XVI-XVIII w. /.

Prace badawcze prowadzone były na zewnątrz skrzydła wschodniego zamku - w rejonie fosy oraz wewnątrz bastionu północno-wschodniej.

W trakcie odgruzowywania prowadzonego w ubiegłych latach przez wykonawstwo budowlane PKZ, na zewnątrz skrzydła wschodniego zamku, we wschodniej ścianie tego skrzydła, stanowiącej pierwotnie mur kurtynowy, odsłonięta została strzelnica skarpowa. W miejscu, gdzie zlokalizowana była strzelnica, wiosną br. założono wykop badawczy dla pełnego jej rozpoznania. Odsłonięto strzelnicę na całej jej wysokości, stwierdzono jednocześnie w wykopie, na styku z dawnym murem kurtynowym oraz strzelnicą, układ stratygraficzny sugerował, iż obserwowane nasypy nie są wynikiem zwykłej niwelacji terenu, ani wynikiem odkładania się, w ciągu wieków, warstw o charakterze destrukcyjnym, lecz stanowią nasypy intencjonalne. W związku z taką hipotezą wytyczono dalszy ciąg wykopów przecinający teren na zewnątrz zamku na odcinku od murów skrzydła wschodniego, przez fosę, aż do jej przeciwskarp. Łącznie zlokalizowano pięć wykopów badawczych: na przedłużeniu zlokalizowanego na styku z murem kurtynowym i strzelnicą wykopu XXX/1 założono wykop XXX/3, na stoku fosy wykop XXX/4, w fosie wykop XXX/2 oraz na jej przeciwskarpie wykop XXX/5.

W wyniku eksploracji ustalono, iż wschodni mur kurtynowy ze strzelnicą, pochodzący z wieku XVI wtopiony z czasem w zabudowę skrzydła wschodniego zamku, wzmocniony był od zewnątrz wałem ziemnym maskującym jednocześnie strzelnicę. Wał ten w swej najwyższej partii /w pobliżu muru kurtynowego/, mający wysokość około 3,35 m usypany był z warstw piaszczystych, opłaszczonych warstwami gliniastymi. Profil tego wału zachowany jest bardzo czytelnie. Wzdłuż wschodniej krawędzi wału, w odległości około 10 m od dawnego muru kurtynowego, biegnie szczeratkowo tylko zachowany mur z kamienia wapiennego, o szerokości około 0,90 m, spełniający najpewniej funkcję muru oporowego dla nasypów tworzących wał. Posuwając się dalej w kierunku wschodnim stok fosy nie tworzyły już, jak dotąd, ziemne nasypy formowane powyżej pierwotnego poziomu terenu, lecz był on profilowany w gliniasto-piaszczystych warstwach calcowych. W wykopie XXX/4 uchwycono miejsce przejścia stoku fosy profilowanego w ziemnych, calcowych nawarstwieńcach w jej partię drążoną w zalegającej pod nim litej skale wapiennej. W wykopie XXX/5, wytyczonym na przeciwskarpie fosy, jej narys profilowany był w gliniasto-piaszczystych warstwach calcowych. Wzdłuż jego zachodniej krawędzi biegnie mur z kamienia wapiennego o szerokości około 1,40 m, spełniający najpewniej, także funkcję muru oporowego. Wał ziemny, stok fosy, jej przeciwskarpę oraz właściwą fosę przykrywają warstwy nasypowe, często o charakterze gruzowym.

W wykopach zlokalizowanych w bastionie północno-wschodniej otrzymano następujące obserwacje: w wykopie XXXI, wytyczonym w południowo-wschodniej części bastionu, na styku z jej wschodnią ścianą, odsłonięto dalszy odcinek odkrytych w ubiegłych sezonach wykopaliskowych konstrukcji związanych z obronną funkcją muru kurtynowego i bastionu, z wczesnej fazy ich użytkowania. Jest to mur z kamienia wapiennego, o szerokości około 1 m, biegnący równolegle do ściany bastionu, w odległości około 2,40 m od niej. Między murami tymi przebiegają, w przybliżeniu prostopadle do nich, kolejne mury kamienne o szerokości około 1,20 m. Na tych poprzecznych murach, rozstawionych w odległości około 2,45-2,90 m, wspierały się sklepienia stanowiące najpewniej oparcie dla pomostu, z którego dostępna była wyższa kondygnacja strzelnicy. Jak stwierdzono w wykopie, we wnętrzu bastionu bezpośrednio po jej wzniesieniu dokonano niwelacji terenu polegającej na jego podwyższeniu, jednak poziom użytkowy z najwcześniejszej fazy użytkowania wnętrza nie jest dokładnie czytelny w wyniku zakłócenia układu nawarstwień wskutek późniejszych jej przebudów.